

INTERVIURI

De vorbă cu Grigore Cudalbu

Andra Apostu

Îl știam pe domnul Grigore Cudalbu din perioada în care eram studentă și domnia sa predă în conservator. L-am cunoscut, însă, pe compozitorul Grigore Cudalbu abia când i-am cântat pentru prima dată o lucrare corală și, deodată, cel pe care îl știam de pe holurile conservatorului a căpătat sens, culoare, consistență; a fost una dintre cele mai frumoase descoperiri, așa cum sunt bucuriile interpretului căruia îi place o lucrare pe care o cântă și mai apoi îi cunoaște creatorul. Vă invit să îl cunoașteți în continuare pe Grigore Cudalbu deși este, așa cum chiar el spune, „un om de puține cuvinte”. Iar mai apoi ascultați-i muzica și imaginea va fi completă, frumoasă.

A.A.: Ce v-a determinat să vă îndreptați spre compoziție?

G.C.: E o întrebare oarecum dificilă... eu am absolvit liceul de muzică George Enescu la pian, iar concurența la pian era cumplită. Am decis, așadar, să mă îndrept spre altceva care îmi făcea plăcere. Cu susținerea tatei și a celor din anturajul familiei, am optat pentru compoziție. M-am pregătit cu maestrul Dan Buciu și am păstrat o legătură peste timp, ulterior am făcut doctoratul și studiile postdoctorale tot cu domnia sa.

Perioada studenției a fost frumoasă. În toți cei patru ani se însumau aproximativ 21 de studenți. Compoziția am studiat-o cu maestrul Dan Constantinescu, iar relația pe care am avut a fost excepțională. Avea o capacitate extraordinară să se adapteze, de pildă aveam un coleg la vremea aceea căruia îi plăcea să scrie în stilul café-concert. Ne ghida, ne dădea indicații. A fost un om absolut remarcabil; făceam audiiție și îmi amintesc cu drag cele două sintagme ale lui: "muzică bună" și „muzică frumoasă”. Muzica bună era bine făcută însă ca expresie nu îți spunea foarte multe dar muzica frumoasă avea toate calitățile, și meșteșug și frumusețe.

A.A.: Am observat că la început ați scris cu precădere muzică de pian apoi ați trecut la muzică simfonică, (*Sonatina pentru orchestră de coarde, Concertul pentru pian*). Fiind încă student pe atunci, mă întreb, ați scris pentru orchestră pentru că era impus de programă sau de profesor sau chiar vă atrăgea ideea?

G.C.: Dan Constantinescu nu mi-a impus niciodată; sigur, urmăream și o programă dar niciodată nu m-a forțat într-o direcție sau alta. Dumnealui locuia la Pucioasa și în fiecare săptămână mă suna și mă întreba: „ai ceva să-mi arăți?” Lucrările despre care vorbești au fost într-o perioadă în care am scris pentru ansamblu mare; cele două piese pentru orchestră (cred că la un moment dat le-am schimbat denumirea în *Două miniaturi pentru orchestră...*) au fost cântate de câteva ori iar *Concertul pentru pian* a fost și înregistrat la Radio. Pe acesta din urmă l-am gândit după modelul lui Paul Constantinescu, și ca formă și ca idee însă are și mici influențe de jazz, influențe folclorice dar și modale cu totalul cromatic. E în trei părți, după

structura repede-lent-repede, ciclic. *Sonatina pentru orchestră de coarde*, deși nu a fost cântată, a fost foarte apreciată de maestrul Dan Constantinescu, în mod special, partea a doua.

A.A.: Iar la un moment dat ați început să scrieți coruri, cum s-a produs schimbarea?

G.C.: Când eram studenți făceam practică la compoziție și la un moment dat a trebuit să scriem coruri; e adevărat, coruri patriotice, numai că alegeam texte la care modificam titlul, de cele mai multe ori, sau chiar textul pe alocuri. Această practică am făcut-o cu maestrul Dan Buciu și la vremea aceea am scris un cor pe o poezie de Zaharia Stancu (*Noi se chema poezia și am schimbat titlul în Bolta albastră*). La un an după ce am absolvit, s-a inițiat concursul de creație corală. M-am întâlnit cu maestrul Buciu și mi-a spus să scriu neapărat un cor pentru acest concurs. Am făcut asta, mi-a făcut plăcere și am ajuns să particip la toate cele cinci ediții din anii aceia, laureat de fiecare dată. Premiul I l-am luat abia la a treia ediție a concursului, cu lucrarea *Poveste dintr-un sat*.

A.A.: Nu v-a preocupat neapărat plasarea într-o anumită zonă stilistică?

G.C.: Nu, m-a preocupat plasarea în zona mea, a adevărului meu artistic.

A.A.: Deci un compozitor este suma tuturor lucrurilor din interiorul lui: background, cultură, gustul pentru alte arte – pictură, literatură etc. Pentru că dacă vorbim de muzica corală vorbim și de versuri iar ele dictează calea, expresia...

G.C.: Mai ales expresia, pentru că până la urmă versurile trebuie înțelese în sensul în care a vrut poetul. Sigur, nu avem noi puterea să înțelegem 100%, dar să fim cât mai aproape de intenția lui. Și aproape de *Poveste dintr-un sat*, unde textul îmi aparține... am stat vreo două luni până l-am scris. Structura lui, personajele, am încercat să construiesc totul, să ghidez personajele încât să ajung unde mi-am dorit.

A.A.: E mai ușor când versurile vă aparțin?

G.C.: Nu neapărat. Iar ca paralelă, în 2018 am scris un *Sonet* pe versuri de Petrarca. Am stat și am ascultat sonetul acela foarte mult timp, recitat de un italian. Și am încercat să

construiesc sonetul în maniera Renașterii, undeva în zona madrigalului.

A.A.: Am observat că ați ales versuri de Coșbuc, Arghezi, Nina Cassian și apoi am descoperit *Epigraful* lui Baudelaire. Ce ne puteți spune despre această lucrare, această opțiune estetică diferită față de cele de până la ea?

G.C.: Acest *Epigraf* are mai mult o tentă impresionistă. Am avut în minte *À peine défigurée* de Poulenc, de acolo a pornit totul, cu acordurile care merg în paralel, cu punctul culminant. Cu cadența picardiană, la fel și la *Sonet*, iar la amândouă există o tentă tristă, închisă, și normal că finalul (cum la Baudelaire este *lis moi*, citește-mă) trebuie să fie deschis, deci, picardian. Pe parcursul lucrărilor nu apare terța în acord decât foarte rar și atunci când apare e minoră; deci finalul în major deschide foarte mult. Nu pot să spun de ce am ales Baudelaire, sau cum, lucrarea a fost scrisă tot pentru Concursul de Creație.

A.A.: Aș vrea să vorbim puțin despre lucrarea *in memoriam Alexandru Pașcanu – Cu drag recitând*. Care este povestea lucrării? De ce tocmai Alexandru Pașcanu?

G.C.: Titlul e preluat din *Aseară, recitindu-l pe Eminescu*. Și apoi am adăugat *In memoriam Alexandru Pașcanu*, pentru că sunt idei și teme preluate din muzica lui Pașcanu. Introducerea este preluată din *Suita Scurtă – Doina de Oraș*, apoi vine o porțiune cu influențe de jazz pentru că era pasionat de jazz (tema Chindiei, dacă nu mă înșel), merge către *Ah, ce bucurie*, pusă în altă manieră și *Tandrețe - vocalize lirice*, tot așa din *Aseară, recitindu-l pe Eminescu* și se diluează spre final. A fost prima piesă la prima ediție a concursului de creație corală. Dumnealui era un profesor excepțional, ne prindea imediat când nu citeam. Mulți îmi spun că și acum muzica îmi este influențată de Alexandru Pașcanu, muzica corală cel puțin.

A.A.: Există în creația dvs. o lucrare cel puțin interesantă, în primul rând din punct de vedere al alcătuirii, al structurii. Vorbiți-ne despre *Diamantul!*

G.C.: Fiecare dintre noi, de-a lungul timpului, parcurgem un drum ascendent, al nostru. Dar e știut faptul că nimeni nu

poate ajunge în vârf dacă alege traiectoria directă, dreaptă. Calea pe care mergem șerpuieste și ne determină să ne oprim, să ne odihnim. Toate aceste opriri reprezintă etapele vieții de la naștere și până la moarte, iar fiecare etapă, o nouă valență în formarea pietrei prețioase – *Diamantul*. Am gândit lucrarea pornind de la cele două substantive antonime, în interiorul cărora se acumulează valențele care compun *Diamantul*: un substantiv, două verbe, trei adjective – trei adjective, două verbe, un substantiv.

Moarte

A îmbătrâni

A povățui

Împlinit

Apreciat

Nostalgic

Licențiat

Căsătorit

Matur

A copilări

A învăța

Naștere

Poemul în cinci părți folosește un limbaj modal care cuprinde oligocordii, moduri populare, structuri de cvarte și cvinte, paralelisme de trisonuri, tonalitate, moduri cromatice, citate și un colind (*În Hristos te-ai botezat, Gaudeamus, Plecat-or, plecat-or*). Astfel, între părți, se va remarca un contrast stilistic puternic pe care l-am realizat pornind de la două aspecte:

1. Pentru a arăta că fiecare parte a diamantului are mai multe reflexii sau o altă reflexie în raport cu o altă parte a acestuia;
2. Chiar dacă există conexiuni între ele, fiecare etapă a vieții este diferită de cea anterioară și, ulterior de cea viitoare.

Prin această lucrare mi-am propus să realizez o muzică sugestivă care să exprime acele stări pe care le-am trăit și pe care le trăim fiecare dintre noi, odată cu curgerea timpului.

A.A.: Dumneavoastră ați cântat în cor?

G.C.: O, da! Am început în studenție în corul *Gaudeamus* al maestrului Gheorghe Oprea, în *Musica Sacra* dirijat de colegul și prietenul meu Marcel Costea și mai apoi în *Da Capo*, pe care l-am și dirijat. Ar fi grozav dacă și acum studenții ar scrie cor, nu ar trebui să se piardă acest gen.

A.A.: V-a preocupat genul vocal și la nivel de cercetare teoretică, lucrarea de doctorat fiind centrată pe miniaturile, corurile și poemele corale din muzica românească de după 1945. Până unde ați mers cu această cercetare?

G.C.: Da, s-a scris mult în perioada aceea, mult și bine, mult și mai puțin bine. Am pomenit mai mulți compozitori dar ca stil, în lucrare sunt miniaturi ca *Vine hulpe di la munte* de Adrian Pop, un colind de Vasile Spătăreanu *Flori de măr cad la fereastră*, Dan Buciu *Pe ulița noastră-n susu*, madrigale de Paul Constantinescu care inițial au fost cvartete vocale și pian, Sigismund Toduță *La curțile dorului - 3 madrigale pentru voci egale* (nu sunt prea cântate, e o scriitură destul de stufoasă), Tiberiu Olah *Patru madrigale*, Anatol Vieru *Scene nocturne*, *Festum hibernum* de Alexandru Pașcanu, *Oglindire* de Irina Odăgescu, *S-a spart o conductă de vise în soare* de Dumitru Capoianu, și altele...

A.A.: Mai apoi ați participat la studiile post-doctorale MIDAS din cadrul UNMB, tot sub îndrumarea maestrului Dan Buciu? Ce temă ați ales?

G.C.: Mi-am intitulat cercetarea *Grupul celor patru – Ștefan Niculescu, Anatol Vieru, Tiberiu Olah și Aurel Stroe*. Vieru este cel care a scris cea mai multă muzică corală dintre ei, apoi Olah, Niculescu și Stroe. Stroe are foarte puțin, trei madrigale: *Vine trenul*, *Cântec simplu*, *Baba-n sat*, *Chorales et comptines* pentru cor de cameră, 4 tromboni și saxofon solo și *Madrigal pentru două coruri spezzati* (la care nu există partitură!).

A.A.: Printre ultimele dvs. proiecte se numără și o lucrare pentru centenarul Marii Unirii...

G.C.: Lucrarea a fost o comandă pentru Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor cu ocazia centenarului sărbătorit în 2018. 100 de ani înseamnă istorie dar și evoluție. Din păcate,

În acești ani au existat și perioade în care am stagnat sau chiar am regresat. Totuși, muzical a existat un progres, un paradox, în ciuda politicii de partid și a muzicii cu tematică patriotică, dovadă fiind pleiada de compozitori români: Enescu, Jora, Constantinescu, Silvestri etc. Muzica a fost înfățișată în genuri și forme diverse iar substanța acesteia avea un specific aparte – „caracterul românesc” – cu o tendință universală, pornind de la cea tradițională și până la cea contemporană. *Evocare la o sută de ani* este titlul proiectului pe care l-am avut în vedere și se referea la realizarea unei lucrări corale ample sau a unui ciclu de lucrări, care să exprime nu doar specificul românesc ci și „progresul” muzicii. Limbajul muzical cuprinde oligocordii, moduri populare, structuri de cvarte și cvinte, paralelisme de trisonuri, tonalitate, moduri cromatice, cadențe modale tipice, eterofonii și polifonii, cu contrast stilistic între secțiuni. Poeziile selectate aparțin poezilor Ion Minulescu, Octavian Goga, Nichita Stănescu, Grigore Vieru, Anatol Codru, trei autori români și doi moldoveni de peste Prut. Versurile exprimă starea de război cu diferitele trăiri ale oamenilor și copiilor care, în ciuda greutăților, își desfășurau viața. *Colindul copilului în război*, text de Anatol Codru, descrie modul de trăi al celor de la sat în preajma Crăciunului, când îi așteaptă pe copiii colindători – ...*Ning cenușile cumplite, / Prin tranșei, printre morminte, / Vin copiii cu colindul, / Leru-i ler...* Un colind cu trăiri și amintiri triste și o muzică ce îmbina nostalgia, tradiționalul și modernismul.

A.A.: Ce aveți în plan, în lucru?

G.C.: Momentan nu am nimic. Printre ultimele lucrări compuse au fost *Sonetul* pe versuri de Petrarca (2018) iar în 2016 am scris *Quasi motet* căruia ulterior i-am spus *Motet*, cu texte sacre, *Laetentur caeli* – Isaia 49:13 și *Exultate, jubilate* (anonim). Acolo mi-am creat un scenariu în care personajul Isaia cel ce propovăduia cuvântul Domnului îi determină pe oameni să meargă la Templu să asculte slujba iar ei pleacă de acolo cu dorința și ideea că Dumnezeu va veni. A fost premiată cu Premiul U.C.M.R. pentru lucrare corală amplă (2016).

A.A.: Cum e viața academică cu studenții în mediul online?

G.C.: Am studenți acum pe care i-am cunoscut doar online. Sunt studenți buni, unii dintre ei chiar excepționali. Din păcate, în mediul online mai apar și situații tehnice neprevăzute... Am avut experiențe plăcute cu studenți pe care i-am îndrumat în lucrările de licență.

A.A.: Care e lucrarea muzicală pe care v-ar plăcea să o scrieți. Un vis de compozitor?

G.C.: La un moment dat m-am gândit și la lucruri de genul acesta. Dar sunt genul căruia nu îi place să scrie lucrări lungi; deși am *Festum Primavaere* sau *Diamantul...* în general nu îmi place să scriu piese de lungimi foarte mari (dimensiunea este dată de îmbinarea unor secțiuni mici care compun totul). Poate că nu îmi place să dezvolt prea mult o temă. O enunț și gata; mai degrabă scriu o miniatură sau dacă e să prelucrez sau să armonizez o melodie populară o fac variațional. Sunt un om de puține cuvinte și sper să fiu înțeleș mai mult decât spun. Probabil că la un moment dat o să mai scriu un cor, două... sunt cel mai confortabil în muzica corală. Eu am un principiu: nu pot să scriu dacă nu aud, sus, în minte...

A.A.: Vă mulțumesc!

SUMMARY

Andra Apostu

A Conversation with Grigore Cudalbu

I knew professor Grigore Cudalbu since I was a student and he was teaching at the conservatory. I got acquainted with Grigore Cudalbu the composer only when I had the chance to sing his choral work for the first time, and all of a sudden, the person I knew only from the Conservatory hallways got a different meaning, a certain color, consistency; it was one of the most surprising encounters, just like a performer enjoying his repertoire gets to know the composer. I invite you to meet Grigore Cudalbu too, although he is, as himself states, „a man of few words”. And then you have to listen to his music to have the complete image, the beautiful image of him.